

Ihmisten hallintaa, ohjausta ja osallistamista

Suomi ja pääkaupunkiseutu näyttäytyvät täältä maailman parhaaksi arvioidusta kaupungista eli Wienistä varsin hyvin hallituilta paikoilta. Itävallassa korona on levinnyt kuukausia hallitsemattomasti, mutta elämä on jatkunut ainakin näin suomalaissilmin katsottuna aika normaalisti. Varovaisuutta on toki katukuvassa noudatettu, mutta koska väkeä on paljon, tungosta syntyy väkisinkin. Julkisessa liikenteessä on käytetty maskeja keväästä lähtien, mutta koska julkinen liikenne erityisesti Wienissä on erittäin edullinen ja toimiva, sitä käytetään runsaasti yhteiskuntaluokkaan tai tulotasoon katsomatta.

Ensimmäiset rajoitustoimet aloitettiin myöhään, vasta marraskuun alussa, kun Itävallan 9 miljoonan asukkaan päivittäinen positiivisten testitulosten määrä nousi yli neljään tuhanteen. Yli 14-vuotiaat aloittivat etäopetuksen ja ravintolat, baarit, kahvilat ja hotellit joutuivat sulkemaan ovensa. Sen jälkeen, kun uusista rajoitustoimista ilmoitettiin, ravintolat täyttyivät joka ilta. Siitä seurasi, että marraskuun alussa sattuneen terrori-iskun iltana hyvin moni wieniläinen oli kaupungilla. Rajoitusten alettua koululaiset alkoivat tavata ulkona kaupungilla koulun sijaan. Niinpä viikon sisällä keskimääräisenä päivänä positiivisten testitulosten määrä nousi seitsemään tuhanteen. Vaikka Itävallassa on Saksan ohella Euroopan paras tilanne sairaaloiden tehohoitopaikkojen suhteen, uhka paikkojen loppumisesta ajoi nuoren pääministerin kiristämään rajoituksia entisestään. Niinpä myös kaupat (päivittäistavarakauppaa lukuun ottamatta), koulut ja päiväkodit päätettiin sulkea ja käsky kuului, että jokainen kontakti on liikaa.

Uusien rajoitusten myötä Wien on kyllä hiljentynyt, mutta on hyvin kaukana aavekaupungista. Sen sijaan se on muuttunut aikuisten kaupungiksi, kun lapset pysyvät päiväsaikaan kotona. Asiantuntijoiden mukaan koulujen sulkeminen eriarvoistaa oppilaita ennestään jo rakenteellisesti eriarvoistavassa koulujärjestelmässä. On arvioitu, että noin neljäsosa kaupungin hotelleista tulee ajautumaan konkurssiin. Ravintolat ja kaupat toivovat saavansa avata

ovent joulukuun alussa. Sitä on vaikea uskoa, kun seuraa päivittäisiä lukuja tautiin sairastuneista ja toisaalta ihmisten käyttäytymistä julkisissa tiloissa. Jää vaikutelma, että kommunikaatio ei suju vallanpitäjien, terveysviranomaisten ja kansalaisten välillä.

Tässä Yhdyskuntasuunnittelu-lehden numerossa pohditaan yhdyskuntasuunnitteluun liittyvää hallintaa, ohjausta ja osallistumista. Keskiössä ovat suunnittelun tavoitteet ja menetelmät sekä maankäyttö- ja rakennuslain muutos, jolla tavoitellaan hiilineutraalia yhteiskuntaa, luonnon monimuotoisuuden vahvistamista, rakentamisen laadun parantamista sekä digitalisaation edistämistä. Tähän aiheeseen tarttuu ensimmäisenä Pekka Normo Yhdyskuntasuunnittelun seuran johtokunnan palstalla. Kirjoituksen poleeminen tyyli heijastaa myös laajemmin median mielipidepalstoilla ja alan seminaareissa esiin tulleita ajatuksia.

Karoliina Jarenko väittää lehden tutkimusartikkelissa, ettei osallistava suunnittelu ole kyennyt luomaan linkkiä kansalaisten ja kaupunkien kehittämisen sekä yhteishallinnan välille. Hän tutkii artikkelissaan osallistavan suunnittelun ja yhteishallinnan ”yhteisön ekosysteemia” ja ehdottaa, että mikäli yhteistyötä halutaan parantaa, suunnittelijan roolia on muutettava enemmänkin suunnittelun fasilitaattoriksi. Tähän yhteyteen sopii Kaj Nymannin toive siitä, että maankäytön suunnittelussa taloudellisen kasvun sijaan tavoitteeksi pitäisi ottaa hyvinvoinnin kasvu. Nyman pohtii katsauksessaan käyttökelpoista suunnittelua, mutta hänen lähestymistapansa on kuitenkin toinen. Hän näkee kaavoituksen (sangen mielenkiintoisena) kunnallispolitiikkana, jonka tavoitteena on tehdä kunnasta yhä voimakkaampi, kauniimpi ja rikkaampi. Samansuuntaisia ajatuksia esittää myös Kari Nykänen katsauksessaan, jossa hän tarkastelee maankäyttö- ja rakennuslain uudistusta. Hän nostaa muun muassa esiin, että vaikka uudistuksen taustalla on prosessien sujuvoittaminen, käytännössä syntyy vaikutelma, että tavoitteena on mahdollisimman vähäinen sääntely. Molempien kirjoittajien huolenaiheena, joskin hieman eri näkökulmasta, on lyhytjänteinen suunnittelu, jossa taloudelliset intressit ovat etusijalla. Myös Mika Hyötyläinen kyseenalaistaa suunnittelun tavoitteita väitöskirjassaan, jonka Jani Vuolteenaho arvioi. Hyötyläinen on suomalaisista kaupunkitutkijoista ehkä kaikkein voimakkaimmin tuonut esiin uusliberaalisen käänteän suomalaisessa maankäytön politiikassa.

Tämän lehden kirjoitukset voisi esimerkiksi lukea siten, että kansalaisten intressien hallintaa pitäisi kiristää, samalla kun heitä tulisi kuunnella enemmän. Lehden kirja-arviot liittyvät nekin kaupunkitilan suunnitteluun ja tekemiseen. Harry Schulman arvioi Timo Kopomaan *Täydellistyvä kaupunki* -kirjan innostavan kaupunkikehittämisestä kiinnostuneita kansalaisia tarjoamalla esimerkkejä

kaupunkikehittämisen malleista. Mervi Ilmonen puolestaan palaa klassikkoon, nimittäin Kevin Lynchin vuonna 1960 julkaistuun kirjaan *The Image of the City*. Kovin moni ei varmaankaan tiennyt, että 30-luvun lama ja sotakokemukset vaikuttivat Lynchin ajatteluun, tai ole kuullut Lynchin vierailuista Suomeen.

Tätä lehteä tehdessä toimitukseen saapui myös suru-uutinen professori Pekka V. Virtasen poismenosta. Virtanen toimi yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus YTK:n professorina ja johtajana. Hilka Lehtonen, Mervi Ilmonen ja Matti Pallasvuon muistuttavat myös muistokirjoituksessaan, miten Virtanen suhtautui kriittisesti vapaan markkinatalouden kykyyn hoitaa parhaiten maa-alueiden hinnanmuodostusta tai saatavuutta. Niinpä hän suositteli kunnan omistaman maan kaavoittamista ja vuotuista maanarvoveroa yksityisten rakentamattomille kaavatonteille.

Edellisten päivien aikana saksankielinen maailma on alkanut uutisoida Suomen koronastrategiasta. Onnistumisen syinä pidetään väljää asukastiheyttä, mutta myös kulttuuria. Suomessa ei uutisten mukaan kärsitä siitä, että toisia ihmisiä ei tavata niin usein ja toisaalta Suomessa kuunnellaan viranomaisia sekä pyritään toimimaan ohjeistusten mukaan. Vielä on aikaista ennustaa koronan vaikutuksia yhdyskuntasuunnitteluun. Näyttää kuitenkin selvältä, että pysyviäkin vaikutuksia tulee olemaan. Maantieteen, politiikan ja kulttuurin yhteisvaikutuksilla on merkitystä ja vaikutusta siihen, millaiseksi yhdyskuntamme kehittyi.

Wienissä 23.11.2020

Johanna Lilius

Yhdyskuntasuunnittelu-lehden päätoimittaja